మొదటితరం
రాయలసీమ కథలు
(1882-1944)

సంపాదకుడు
డా. అప్పిరెడ్డి హరినాథరెడ్డి

అబ్జ క్రియేషన్స్
సాహిత్య సాంస్కృతిక సంస్థ (రి)
హైదరాబాద్.

మొదటితరం
రాయలసీమ కథలు
(1882 - 1944)

జనవినోదిని
సౌందర్యవల్లి
శ్రీసాధన
విజయవాణి

హిందూసుందరి
శారద
తెనుగుతల్లి
చిత్రగుప్త

(పత్రికల నుండి స్వీకృతము)

సంపాదకుడు

డా॥ అప్పిరెడ్డి హరినాథరెడ్డి

కేంద్రసాహిత్య అకాడమి యువపురస్కార గ్రహీత

అబ్జ క్రియేషన్స్,
సాహిత్య సాంస్కృతిక సంస్థ,
రిజిష్టర్ నెం. 6628/99,
హైదరాబాద్.

MODATI TARAM RAYALASEEMA KATHALU (1882-1944)

Editor: Dr. Appireddy Harinath Reddy
(Receipent of Sahitya Academy Yuva Puraskar)
Yogivemana Adhyana Abhivruddhi Kendram
Tallakalva Village, Gandlapenta Mandal
Anatapuram District - 515521 A.P.
Ph: 9963917187, e mail: a.harireddy@gmail.com

Publication No : 7

First Edition: May 2015

Price Rs. 200/-

Copies : 1000

For Copies
K.MuraliMohan
9111, Block 9A
Janapriya Mahanagar,
Meerpet, Hyderabad- 500 097
Ph: 9701371256
&
All leading Book Sellers in A.P. and T.S.

Cover Design : Radha Hitech,
9440286206

D.T.P. : Gousia Graphics, Kadiri

Printing : Akruthi Offset Printers
Chikkadapally, Hyderabad - 20
Phone No: 040-27664525

విషయ సూచిక

ముందుమాటలు ...

సీమకథా సౌరభం	-	కోడీహళ్లి మురళీమోహన్	II
అవిశ్రాంత పరిశోధకుడు	-	ఆచార్య కేతు విశ్వనాథరెడ్డి	IV-V
అవసరమైన పరిశోధన	-	సింగమనేని నారాయణ	VI-VII
సంపాదకుని మాట	-	డా॥ అప్పిరెడ్డి హరినాథరెడ్డి	VIII- XV

క్రమ.సం.	రచయిత	సం॥	పుట
1.ఒక సంవత్సరము పల్లెటూరియందునికి లేక ఋతుచర్య	- కథకుడి పేరులేదు	1882	19
2. రోజాంబ, శ్వేతాంబ	- గాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమరావు	1913	21
3. కడపటి పైసా	- కథకుడి పేరులేదు	1918	23
4. సుగాలీ కుటుంబం	- చింతా దీక్షితులు	1921	25
5. అచ్చుబాటుగానీ చదువు	- కొప్పర్తి నారాయణ	1923	32
6. ఒక చిన్నకథ	- కథకుడి పేరులేదు	1926	37
7. ఇరువురు యాత్రికులు	- రామచంద్ర	1927	42
ఇరువురు యాత్రికులు కథ-విమర్శనము			60
8. మన బెబ్బులి	- కథకుడి పేరులేదు	1927	65
9. భగీరథ ప్రయత్నము	- కథకుడి పేరులేదు	1930	73
10. సన్యాసం	- కథకుడి పేరులేదు	1930	78
11. దాహపు దొంగ	- పి.యస్.ఆచార్య	1935	82
12. గెలుపెవరిది	- ప్రభాకరుడు	1935	85
13.సుశీలా మోహనులు	- యె.యల్. నరసింహారావు	1935	89
14. ప్రేమబలి	- కథకుడిపేరు లేదు	1936	94
15. బ్లాకీకుక్క చరిత్ర	- కందాళ శేషాచార్యులు	1936	120
16. సముద్ర మథనము - స్వరాజ్య సంపాదనము	- యర్రగుంట నారపరెడ్డి	1936	126
17. చంద్రికా మోహనులు	- రావూరు చంగనార్య	1936	128

18. రాఘవేంద్రరావుగారి రాజీనామా	- టి. ఆర్మోగంపిళ్ళె	1937	131
19. బిక్కిరింత పిదప వెక్కిరింత	- టి. ఆర్మోగంపిళ్ళె	1937	137
20. పాపిచావు	- టి. ఆర్మోగంపిళ్ళె	1937	140
21. వెలి	- పాణ్యం సంజీవశాస్త్రి	1938	145
22. విడుమర	- కందాళ శేషాచార్యులు	1938	149
23. ఉగాది కానుక	- కందాళ శేషాచార్యులు	1939	161
24. నా పెండ్లి సంబరం	- విద్వాన్ విశ్వం	1939	165
25. మొగమహారాజు	- విద్వాన్ విశ్వం	1939	168
26.ఎందుకు	- విద్వాన్ విశ్వం	1940	172
27. నీతులు	- విద్వాన్ విశ్వం	1940	176
28. ఎక్కడికి?	- విద్వాన్ విశ్వం	1940	179
29. ప్రభాతభేరీ	- యం.వి.శాస్త్రి	1940	183
30. ప్రాణస్నేహితం	- విద్వాన్ విశ్వం	1940	186
31. భవతీ బిక్షాం దేహి	- విద్వాన్ విశ్వం	1940	190
32. ప్రళయ దీపావళి	- విద్వాన్ విశ్వం	1940	194
33. చిలక గోరంకా	- విద్వాన్ విశ్వం	1940	198
34. కూలివాడు	- కందాళ శేషాచార్యులు	1941	202
35. లక్ష్మీ కటాక్షం	- కందాళ శేషాచార్యులు	1941	205
36.101వ మార్గము	- కందాళ శేషాచార్యులు	1941	209
37.బడిపంతులు	- కందాళ శేషాచార్యులు	1941	212
38. రైల్వే గైడ్	- కందాళ శేషాచార్యులు	1941	215
39.బి.ఏ. అర్జీ	- కందాళ శేషాచార్యులు	1941	219
40. ఆకలి	- కందాళ శేషాచార్యులు	1942	223
41. చిరంజీవి	- జి.రామకృష్ణ	1941	225
42. కడగండ్లు	- కె.సభా	1944	227

అనుబంధం ...

చిన్నకథలు (కథాలక్షణ వ్యాసం)	- హెచ్.నంజుండరావు	1927	238

ఒక సంవత్సరము పల్లెటూరియందునికి
లేక
ఋతుచర్య (కథలో కొంత భాగం)

వసంతము నందు చరించునట్టి మానవుల చర్యలను వివరించుట సాధ్యము కాదు. కాకున్నను, ఆయా ఋతువుల చర్యలను దెలుపునట్టి చిన్నకథ యొకటి కలదు. దానిచే గొంతకొంత తెలియబడును.

ఎల్ల కలుములకు నాకరమైన ఈ భరతఖండము నందు ప్రసిద్ధములైన పట్టణములలో ప్రధానమైనదగు చెన్నపట్టణమునకు నుత్తరపుదిక్కు నుండు నెల్లూరికి పడమట, ఆ నెల్లూరికి ఇరువది కోసుల దూరమునందు కడపకు పోవు బాటలో, పెన్న యొడ్డున సోమేశ్వరము అని యొక గ్రామము కలదు. దాని హద్దు చేసికొని పడమట బహుదూరము వఱకు మిక్కిలి యున్నతములైన పర్వతములు చాలుగు సరము కూర్చినట్లు కానవచ్చుచుండును. ఆ కొండలను తూర్పునాటి వారు వెలిగొండలు అని వాడుదురు. అందు సోమేశ్వరముతో జేరినకొండ సోమేశ్వర్లకనుమ అనబడును. అది పొడవు నందు రమారమి రెండువేల యడుగుకొలదై యుండును. దాని పై పఱపు తూర్పు నుండి పడమరకు అరకోసు. ఆ కొండయొక్క మీదిభాగము నందుండి చూచునపుడు చుట్టు పట్ల కనుచూపు మేర నుండు తిప్పలు, గొప్పగొప్ప తోపులు, పెద్ద పెద్ద యేళ్లు, కంచె బీళ్లు, వరిమళ్ళు, మలుము తోటలు, జొన్నచేలు, సన్నజీవాల గుంపులు, పసులమందలు, ఊళ్లు, పల్లెలు మొదలుగునవి కానవచ్చు రీతి ఇట్టిదని నిరూపించి చెప్పి నెట్టివారికి నలవిగాక యుండును. మఱియు నందుండి కొంచెము దిగువకు చూపును వ్యాపింపజేసిన యెడల, ఎల్లకాలము ఒక్కరీతిని చిగుళ్లు పువ్వులు పిందెలు కాయలు నిండుకొనగా కన్నులపండుగై యుండు తోపులతోడి కోనలు కానబడును. ఒక్కొక్కచోట పెనలు వేసికొని బుసకొట్టుచు కొండకొమ్ముల నుండి నేలకుఱుకు నుగ్రసర్పములోయన మలకలు తిరిగి కొండనెత్తముల నుండి మహాఘోషముతో లోయలకు దిగబాఱు సెలయేళ్లు చూచువారికి వింతను, వెఱపును బెనుచుచుండును. ఒక్కొక్క తట్టు దట్టముగా నల్లుకొన్న తీగ జొంపములచేత ఉద్యాన వనములలోని ద్రాక్షపందిళ్లవలె నంద గించు పొదరిండ్లును, మొసళ్లు, తాబేళ్లు, నెగళ్లు మొదలుగాగల జలచరములకు వాసయోగ్యములై తేటనీటం గనుపట్టు దొనలును మనోహరములుగా వెలయుచుండును.

ఇట్లు అతిరమణీయ స్థానమై యొప్పునట్టి యా సోమేశ్వర్లు కనుమకు ఈశాన్య భాగము నందు ఒక కోనలో బోయపల్లె యొకటి కలదు. దాని వెనుకతట్టు పెన్నలో గలియు వాగొకటి ప్రవహించుచుండును. అది సదా వట్టిపోక నీళ్లచే నిండుకొని యుండును గనుక ఆ పల్లెకు ఆగడ్తయో యనదగి యుండును. దాని దరిని పెక్కు పూదోటలు, ఆకుతోటలు, సజ్జలు,

రాగులు పండించునట్టి మలుము తోటలు, పెంపుడు వనములు నింపాదిగా గలవు. అట్టి యా పక్కణమునకు తూర్పు ప్రక్క ఒక విశాలమై పొడవైన బండ మీద, పూర్వ కాలపు గొప్పవారి యిండ్ల మాదిరిని కట్టబడిన చుట్టుబవంతి యొకటి కలదు. అది నాలుగు తట్టులను నాలుగు శాలాగృహములును, నడుమ బయలును, ఆ బయలి నట్టనడుమ బొడ్డు చవికయు గలది. మఱియు అది తూర్పు హజారము గలదైయుండును గనుకను, మిక్కిలి యెత్తయిన యరుగుమీద హజారమున కెదురుగా బొడ్డుచవిక కట్టబడియుండును గనుకను, ఆ చవికయందు గూర్చున్నవారికి హజారమునకు తూర్పువైపున బహుదూరము వఱకు గల ప్రదేశములన్ని చక్కగా గనబడుచుండుటయేగాక, ఉదయమై గడియ ప్రొద్దెక్కు నంతవఱకు సూర్యరశ్మి యా చవిక యందు ప్రసరించుచుండును. ఇదిగాక, ఆ యిల్లు, నానావిధములైన తీగలు చుట్టు నేర్పఱపబడియుండు పంచపాకల కెగబ్రాకి, చక్కగా అల్లుకొని, నడికొప్పు వఱకు వ్యాపించి యుండుటచేత, ఏ తట్టు చూచిన పైకప్పు కానరాక పెద్దపొదరింటి వలెనే కానవచ్చుచుండును. దానికి ఎదుట చదరపఱపబడిన పచ్చికబయళ్లును తక్కిన మూడు ప్రక్కలను బహుదూరము వఱకు వ్యాపించియుండు తోటలును గలిగియుండును. అట్లు ఒప్పిదముగా నేర్పడియుండు నా యింటి యందు ఒక బోయదొర వాసము చేయుచుండును. వాడు, నిజజాతి సామాన్యవృత్తి యందు ప్రవర్తింపక, పెక్కు తరముల నుండి గౌరవమును వహించియున్న వంశమున బుట్టినవాడు, కనుక తమ జాతిజనులకెల్ల దొరయై, పరిపాటి వివేకమును, ఈశ్వరభక్తియు, యథోచిత విద్యాసక్తియు గలవాడై, చదువు సాము లెఱుగక వేటలాడి జీవించునట్టి బోయలందఱు తన్ను గొలువగా కాలము గడుపుచుండును. వాని పేరు చెంచునాయుడు. వానికి, కొండలరాయడని యొక కొమారుడును, పేరక్క, బాలక్క అని యిద్దఱు కొమార్తెలును గలరు. అందు కొండలరాయుడు నడిమివాడు. వానిని సైతము తన వలెనే చదువనందు పరిశ్రమము కలవానిగా జేయవలెనని, ఆ చెంచునాయుడు అయిదవ యేటనే వానికి అక్షరాభ్యాసము చేయించి బడికిపంపెను. వాడును తండ్రి యిష్టము చొప్పున క్రమముగా బడికి పోయి చదువుకొనుచుండెను.

– జులై,1882 నుండి ఏప్రిల్, 1883 వరకు, జనవినోదిని.

(యాభైపుటల దాకా ఉన్న ఈ కథ వివినమూర్తి సంపాదకత్వంలో వెలువడిన దిద్దుబాటలు అనే కథాసంకలనంలో ఉన్నది. ఆ పుస్తకాన్ని జనవరి, 2015న 'తానా' ప్రచురణల సంఘం వారు ప్రచురించారు. రాయలసీమలో తొలికథగాను, రాయలసీమ ప్రాంత జీవితమున్న తొలికథగాను ప్రాధాన్యమున్న ఈ కథ పూర్తి భాగాన్ని పై సంకలనంలో పాఠకులు చదవగలరని మనవి)

రోజాంబ, శ్వేతాంబ

- *గాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమరావు*

ఉత్తరమహాసముద్రమున భూపాలమను దీవియొకటుండెను. అందు సుందరమ యిన అడవులు కలవు.వానిలో నొకటి రమ్యమయిన ప్రదేశమున ముద్దులొలుకు గుడిసె యొకటి వెలయు.దానిచుట్టును పలు తెరుగుల గులాబీపువ్వుల చెట్లు సొంపుగులుకు చుండును. ఇంట ముగ్గురు స్త్రీలు మాత్రము నివసించుచుందురు. అందు ముసలిది తల్లి తక్కిన యిరు వురును బిడ్డలు; కొంచెము సోగమొగమును నిడుదకండ్లును తీరిన పండ్ల వరుసయు కలది అక్క. మేనిఛాయయందు గులాబిపువ్వును పోలియున్నందున ఆమె తల్లిదండ్రులామెకు రోజాంబయని నామకరణము చేసి యుండిరి. ఆమె చెల్లెలు ఆమె కంటె తేలికరంగుగలది. తెల్ల గులాబిని పోలునది. మోముతీరునను ఆ పుష్పమునే అనుకరించునది. కావున నామెకు శ్వేతాంబయని పేరిడియుండిరి.

హేమంత ఋతువునందొకదినము మంచువిస్తారముగ పడుచుండెను. వణకు పుట్టించు చల్లని గాలియు వీచుచుండెను. రోజాంబ, శ్వేతాంబ, వీరితల్లి యీ ముువ్వురును తలుపుల బిగించుకొని లోపల చలిమంట వైచుకొని ముచ్చటలాడుచు దాని చుట్టు కూర్చొని యుండిరి. సాయంకాలమై సూర్యుని వెలుగు లేనందున ఆ చలిమంట వెలుగే యింటికంతయు శోభ నిచ్చుచుండెను. పరిశుభ్రమయిన నట్టిల్లును; వివిధ విషయముల బోధించు పటములకు తావులయిన గోడలును, స్పష్టముగ నా వెలుగున కానవగుచుండెను. తల్లియు బిడ్డలును వుల్లాసముగఁగాలము పుచ్చుచుండ నెవరో తలుపు తట్టుట వినవచ్చెను. నిలిచి నిలిచి రెండు మారులొకే విధమయిన ధ్వనికలిగినందున తల్లి యోజించి 'అమ్మాయీ యీ తీవ్రమయిన చలికి తాళలేక యెవ్వరో మనగుడిసెలో తలదాచుకొనవచ్చి యున్నట్లు తోచుచున్నది. పోయి తలుపు దెఱువుఁడు' అనెను. రోజాంబ తల్లిమాటలతో లేచి లోగొళ్లెము సడలించెను. అంత యెక ఎలుగుబంటు గుడిసెలోనికి మెల్లగదూరెను. దానిని జూచి రోజాంబయు, శ్వేతాంబయు విస్మయమందిరని చెప్పవలెనా? కాని వారి తల్లి మాత్రము నిజము గ్రహించెను. ఇంతలోపల నా యెలుగుబంటే మనుష్య వాక్కులతో 'జడియకుడు జడియకుడు బయట చలికి తట్టుకొనలేక వచ్చినాను దయయుంచి నాకు కొంచెము చోటిచ్చిన చాలును. రాత్రి పరుండి పెందలకడ లేచిపోదును' అని వివరించెను. తల్లి తనకు సహజమగు మృదూక్తులతో నా యెలుగుబంటును తమ యింటనొక ప్రక్కన పండుకొన నియోగించెను. రోజాంబ, శ్వేతాంబలు దాని బొచ్చున చొచ్చియున్న మంచుబొట్లను తుడిచివైచిరి. అదియు తన దేహముమీది వెంట్రుకలు రగులుకొనకుండునట్లు అగ్నికి తొలగి పండుకొని రాత్రిగడపి వేకువన లేచిపోయి మరునాడు సాయంకాలమునకు మరలివచ్చెను. ఇట్లు రోజాంబ, శ్వేతాం బలతో నీ భల్లూకము శీతాకాలమంతయు గడపెను. వసంతము ప్రారంభ మగునప్పటికి

‘ఇంక నేను పోవలయును లేకున్న నా గుజ్జు,నేను స్వీకరించి పెట్టిన వరహాల నన్నిటిని చూరగొనిపోవును’ అని నుడివి తన శీతాకాలపు స్నేహితుల నుండి సెలవు తీసి కొనివెడలెను. రోజాంబ, శ్వేతాంబలా యెలుగుబంటు తమ్మును విడిచిపోవుటకెంతో చింతించిరి.

ఇల్లువెడలి బయటికి పోయినప్పుడంతయు తమ ప్రాతచెలికాడు యెలుగుబంటి కనుపించు నాయని చూచుచుందురు. ఒకనాడు యిదే విధమున నరయుచుండ వారికొక గుజ్జు కంట బడెను. వాని గడ్డము వారికంటెను పొడవయినది. అదియొక చెట్టుతొఱ్ఱలో నిఱికి కొనిపోయి యుండెను. దానిని బయటికిలాగుట యందు వాడు తన శక్తినంతయు వినియోగించు చుండెను. వాని యెదుట బంగారు నాణ్యములును బంగారు నాణ్యపు సంచియు నుండె. వాడీ యక్కచెల్లెండ్లను చూచినతోడనే తన గడ్డమును విడిపింప వేడుకొనెను. శ్వేతాంబ జేబులో నుండి కత్తెరనెత్తికొని ఆ గుజ్జుగడ్డమును నడిమికి కత్తిరించి విడిచెను. వాడంతట కృతజ్ఞత చూపుటకు మారుగ రోజాంబ, శ్వేతాంబలకు తన ముష్టిని సూపి ధిక్కరించుచు నాణ్యముల సంచి నొకదానిని నాచికొని వెడలిపోయెను.

వీడు యింతటితో అదృశ్యుడు కాలేదు. పై మఱియొకతూరి ఆ యక్కచెల్లెండ్రొక మయిదానమున విహరింపబోవ నక్కడ నాణ్యెముల నెంచుకొనుచు కూర్చొనియుండెను. వీరిని చూచినంతనె మిక్కిలి కోపము నంది భీకరమగు చూపులబఱపి దూషింప మొదలిడెను. ఆ సమయముననె వీరి మొదటి నేస్తకాడు భల్లూకపతి ప్రత్యక్షమాయెను. ఎలుగుబంటి దృష్టికి దోచితోచకముందె గుజ్జు రక్షింపుడు రక్షింపుడని ప్రార్థించెను. కాని అట్టి ప్రార్థనకుగూడ కాలమియ్యక యెగులుబంటా కుజ్జుని తన పాదవుగోళ్లచే చీల్చివేసెను.

వాని మరణముతో యెకయద్భుతము బయలుపడెను. ఎలుగుబంటునకా రూపు మారి రాజపుత్రుని రూపుకలిగెను. నిండుజవ్వనుడు విశుద్ధ వస్త్రముల తమ యెదుట నిలుచుటకని రోజాంబ శ్వేతాంబలు అచ్చెరువందిరి. అతడు తన కథ నిట్లుచెప్పెను.

‘నా తండ్రి యొక రాజు’ నేను రాజపుత్రుడను; నాకు కావలసినంత ధనమున్నది. ఈ కుబ్జుడు నన్ను మోసపుచ్చి యెలుగుబంటును చేసి నా ద్రవ్యమంతయు నపహరించెను. నేనదృష్టవంతుడను కాన మీ మూలమున వానినిపట్టి శిక్షింపగలిగితిని. మీకు వాడు కానరా కున్న నేనింకను బహుకాలము యెలుగుబంటుగనే యుండి యుండవలసివచ్చును మేలయ్యె’ ఇది విని సంతసించి ఆ అక్క చెల్లెండ్లు అతనిని తమ కుటీరమునకు బిలుచు కొనిపొయి సుఖముగుండిరి. అచ్చటి గులాబీ చెట్లు సంవత్సరము దప్పక రోజాగులాబీలను, శ్వేతవర్ణపు గులాబీలను పుష్కలముగ నీనుడువర్ధిల్లెను. **– 1 అక్టోబరు, 1913, హిందూ సుందరి సంపుటి – 11, సంచిక – 5**

(శ్రీగాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమరావు ప్రముఖ స్వాతంత్ర్య సమరయోధులు. కర్నూలు జిల్లాకు చెందినవారు. గ్రంథాలయోద్యమంలోను క్రియాశీలకంగా పాల్గొన్నారు. మాతృసేవ, స్వరాజ్య పత్రికలను నడిపించారు.ఎన్నో ప్రసిద్ధమైన రచనలను చేశారు.)

కడపటి పైసా

– కథకుడి పేరులేదు

తుంగభద్రా తీరము. సాయంకాలమయి రెండు గడియల ప్రొద్దైనది. చీకటులు క్రమ్మ నారంభించినవి. కొంత వరకు మబ్బులు నిండి వానవచ్చు చిహ్నములు దోచినవి. ఒకానొక యవ్వన పురుషుడు ఏటిలోని మడువు దగ్గరకు నల్లటి గుండ్ల మీదుగ పయన మగుచున్నాడు. అతని విగ్రహమును వర్ణించుటకు రాదు. అతడు ధరించిన వస్త్రములు మాత్రమా చీకటిలోను గూడ అతని స్థితిని కొంత యెరుకపరచుచున్నవి. మొలనుగట్టిన దోవతి మోకాళ్ళపైననే చిరుగులచే చిందులు ద్రొక్కుచున్నది. బాహువుల మీద ధరించిన శెల్లాయును చిరిగి తోరణమైయున్నది.

మడుగు సమీపించినది. తళుక్కున నొక్క మెరుపు మెరసినది. మడుగులో దాని నీడ ప్రతిఫలించినది. గభీలున నీయౌవ్వనున కేమియో తోచినది. అతడు గట్టిగ గొణగ నారంభించి నాడు. ఏమనుచున్నాడో?

‘ఏమిటి? ఇంత సాహసమునకు నొడిగట్టితిని. ఏల నొడిగట్టరాదు. న్యాయమార్గాను వర్తినై స్వతంత్రముగా జీవనము జరుపుకొనుటకు ప్రయత్నించితిని. నాచేసిన పనిని ఎల్లరును సెబాసనుచు వచ్చిరి. ఎల్లరును నాయుద్యమములలో కోపకారములని భూషించుచు వచ్చిరి. నా స్వాతంత్ర్యము నుగ్గడించిరి.కానీ అది ఏమి లోకచిత్రమో కార్యమునకు వచ్చునప్పటికి ఎల్లరును నోటిమాటలతో రిత్తచూపులతో నూరకుండువారైరి. దగ్గరి చుట్టాలు సయితము నాశక్తి ప్రతిభలను నా ధర్మపరత్వమును నెరింగియు నాకు తోడ్పడక వృథాదూషణలతో నను వేధించిరి. న్యాయముగా బ్రతుకుట కుటుంబీకునకు నీకాలమున దుస్సాధ్యమని ఆలు బిడ్డలను వదలి వచ్చితిని. పని చేయుదమన్న గౌరవమగు పని యిచ్చువారలును గానరారు. పిడికెడు కూటికి పగలెల్లయు నౌకరీ చేయించుకొని ఆపని తామే చేసినట్లు లోకమును భ్రమింప జేయువారు మహానుభావులైనారు. వారి సంఖ్యయైనను నెక్కువగా గలదా యనిన నదియునుం గానరాదు. మాస మకాలముగ లోకమంతయు ద్రిమ్మరినను పూటకూటికి గడచుట కష్టమైనది. ఈ బ్రతుకుకంటె గంగాభవాని గర్భమున వసించుట, ఆ మాత శరణుజొచ్చుట మేల్కాదా?’

ఒక్క టీకుటాకుల షోకుగాడు సిగరెట్టు పట్టుచు ధూమములను వాతావరణ ములోనికి వదలుచు నీగొణగునాతనికి బ్రక్కగా వెడలివచ్చినాడు.

వాసన ముక్కు కెక్కినది. పూర్వపుటభ్యాసము స్మరణాపథము నాక్రమించినది. అంతట నా పురుషోత్తమనాయడు ‘ఆహా! ఇది లంక పొగాకుతో నవీనముగా మన మద్రాసు వైశ్య సోదరులు సిద్ధము చేసి యమ్ముచుండు సరస్వతి సిగరెట్టు సువాసన, అరరే, దీని నింకొకమారు స్వయముగా పీల్చియనుభవింపక దేహత్యాగము చేయనగునా. అయిన– ఏల–కడపటి పైసా ఇంకను రొండిననున్నది గదా !’

నాయడు గ్రక్కున వెనుకను దిరిగినాడు. కర్నూలు పురమున కుమ్మరవీధి ప్రవేశించినాడు. అదె యాకొసన పప్పుల వెంకయ్య దుకాణమున్నది. అటబోయి సరస్వతీ సిగరెట్టు కావలయు ననినాడు. దొరకలేదు. పెద్దవీధిని బడినాడు. గొప్ప షాపొకటి చక్కని దీపాల వెలుగున దృగ్గోచరమైనది. అచ్చటను సరస్వతీ మార్కు సిగరెట్టు లేదు. పేరు పెద్ద ఊరు దిబ్బ యనుకొనుచు పురుషోత్తమనాయడు మరియొక సందుమొనన నుండిన వక్కలాకుల దుకాణ మునకు బోయినాడు. అట పైసాకొక్కటే సిగరెట్టు కొన్నాడు. ముట్టించినాడు. పొగ నిడువ నారంభించినాడు. వాన చినుకులు బడినవి. లోప్రక్కన కొట్టమున్నది. అందులో ఏవో సంచులు పేర్చినారు. అక్కడ విశ్రమించుటకు అంగటివాని వద్ద సెలవు కైకొనినాడు.

పురుషోత్తమ నాయడు పరధ్యానముగా పొగ పీల్చుచుండగా ప్రక్కన గోతాల మీద కూర్చొని మరియిద్దరు వ్యక్తులు గుసగుసలాడుచున్నారు. కొంత గుసగుస నాయని చెవిలోనికి దూరినది. అది ఏమి ? మాటలాడుచుండినవారిలో ముసలివాడుగా కన్పించిన వ్యక్తి ఇట్లనెను.

'నేనెంతో శ్రమపడినాను, వాడు కానరానేలేదు. స్నేహితులకు ఉత్తరాలు వ్రాసినాను. స్వకీయసేవకులను బంపించి అన్వేషించినాను. నేను వెతకించుచున్నానని విని వాడు దాగుకున్నాడేమోయని వేగులవారిని నియమించినాను. నేనే స్వయముగా కూడా బయలుదేరి చూచుచున్నాను. నన్ను ప్రాతిపెట్టుటకు దగిన యంతయాస్తి నాడాలోచింపక పోయినందుకింత కడగండ్లు పడవలసి వచ్చినది. వాని ధార్మికత్వము వాడు మరుగైన తరువాత నాకు తెల్లమయినది. ఇప్పుడేమి సేయదు, ఎట్లు నాకు చిత్తశాంతి గలుగును.'

ఈ వాక్యములు పురుషోత్తమనాయనికి పరిచితమైన ఎలుంగున పల్కబడినవి. అతనికి ననుమానమంకురించె అంతట నాతడా ముసలివానిం దిలకించి చూచె. ఎచ్చటలేని మైత్రి అతని మానసమున స్వభావసిద్ధముగ దోచినది. దాపరికమునకు మనసు బట్టలేదు.

'తాతా! తాతా ! నీవా ! నీవా !' యనినాడు. ముసలివాని యానందము వాక్కుల నణంచినది. అతడు ఒక్క పెట్టున మనుమని నాలింగనము చేసికొనినాడు. బాష్పముల రాల్చినాడు.

మూడు గడియలకు పూర్వము నిరుపేదగ నుండిన పురుషోత్తముడు లక్షాధికారి యైనాడు. గంటకు మున్ను గంగాభవాని శరణు జొరనుండిన యౌవనుడు తాత యాశీర్వా చనమున చిరాయువైనాడు. కడపటి పైసా ఘనరక్షయై ధర్మమే జయమనుటను చాటించినది.

– అక్టోబరు 1918,

సౌందర్యవల్లి మాసపత్రిక (దసరా సంచిక)

End of Preview.

Rest of the book can be read @

http://kinige.com/book/Modati+Taram+Rayalaseema+Kathalu

* * *